

ΦΙΟΝΤΟΡ ΝΤΟΣΤΟΓΕΦΣΚΙ

Το υπόγειο

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Είμαι ένας άρρωστος άνθρωπος... Είμαι ένας κακός άνθρωπος... Δεν έχω τίποτα το ελκυστικό. Θαρρώ πως με πονά το συκώτι μου. Και όμως, δεν καταλαβαίνω το παραμικρό για την αρρώστια μου, και σίγουρα δεν ξέρω τι ακριβώς με πονά. Δεν ακολουθώ καμία θεραπεία, ούτε κι ακολουθούσα ποτέ, μολονότι εκτιμώ την ιατρική και τους γιατρούς. Συν τοις άλλοις, είμαι στο έπακρο προληπτικός ή, τουλάχιστον, τόσο προληπτικός ώστε να εκτιμώ την ιατρική. (Είμαι αρκετά μορφωμένος ώστε να μην είμαι προληπτικός, εγώ όμως είμαι προληπτικός.) Όχι, κύριοι! Από την κακία μου δεν θέλω να υποβληθώ σε θεραπεία. Σίγουρα, εσείς δεν το καταλαβαίνετε αυτό, το καταλαβαίνω όμως εγώ! Δεν μπορώ, εννοείται, να σας εξηγήσω ποιον ακριβώς θα ενοχλήσω σ' αυτή την περίπτωση με την κακία μου. Ξέρω θαυμάσια ότι ούτε τους γιατρούς θα μπορέσω να «σπιλώσω» γιατί δεν πάω σ' αυτούς για να με θερα-

πεύσουν. Ξέρω καλύτερα από τον καθένα ότι με όλα αυτά βλάπτω μονάχα τον εαυτό μου και κανέναν άλλο. Εν πάση περιπτώσει, όμως, το ότι δεν ακολουθώ μια θεραπεία κι αυτό στην κακία μου οφείλεται. Με πονά το συκώτι μου, ε, ας με πονέσει ακόμα περισσότερο!

Πάνε χρόνια που ζω έτσι – είκοσι χρόνια. Τώρα είμαι σαράντα ετών. Στο παρελθόν υπηρετούσα στο δημόσιο, τώρα δεν υπηρετώ πια. Υπήρξα ένας μοχθηρός δημόσιος υπάλληλος. Ήμουν αγροίκος κι αυτό μ' ευχαριστούσε. Δωροδοκίες δεν δεχόμουν, άρα έπρεπε να αποζημιώνομαι έστω και μ' αυτό τον τρόπο. (Άστοχο το ευφυολόγημα, αλλά δεν πρόκειται να το διαγράψω. Το έγγραφα σκεπτόμενος ότι θα βγει πολύ έξυπνο· τώρα όμως, βλέποντας και μόνος μου ότι ήθελα απλώς να προκαλέσω μια αισχρή εντύπωση, ε, τώρα επίτηδες δεν θα το διαγράψω!) Όταν πλησίαζαν διάφοροι στο γραφείο όπου καθόμουν και ζητούσαν πληροφορίες, εγώ τους έτριζα τα δόντια, κι ένιωθα ανείπωτη απόλαυση όταν κατάφερνα να στενοχωρήσω κάποιον απ' αυτούς. Και σχεδόν πάντα το κατάφερνα. Τις περισσότερες φορές ήταν άνθρωποι δειλοί. Ξέρετε τι εννοώ όταν μιλώ γι' αυτούς που υποβάλλουν αιτήματα. Ανάμεσα, όμως, σ' αυτούς που κορδωνόντουσαν υπήρχε κι ένας αξιωματικός που δεν τον άντεχα με τίποτα. Δεν το έβαζε κάτω και βροντολογούσε το ξίφος

του με έναν αποκρουστικό τρόπο. Εξαιτίας αυτού του ξίφους τού κήρυξα πόλεμο επί ενάμιση χρόνο. Στο τέλος κέρδισα εγώ. Ο αξιωματικός σταμάτησε να θορυβεί με το ξίφος του. Αυτό όμως συνέβη όταν ήμουν ακόμα νέος. Ξέρετε όμως, κύριοι, πού βρισκόταν η πεμπουσία της κακίας μου; Η ουσία του ζητήματος, κι εδώ βρισκόταν και η μεγαλύτερη ανδία, είναι ότι κάθε στιγμή, ακόμα κι όταν έχυνα την περισσότερη χολή, ομολογούσα ντροπιασμένος μέσα μου ότι όχι μόνο κακός δεν είμαι, αλλά ούτε καν οργισμένος, ότι μόνο τα σπιουργίτια τρομοκρατώ τζάμπα, κι έτσι παρηγοριέμαι. Βγάζω αφρούς, για φέрте μου όμως μια κουκλίτσα, δώστε μου τσαγάκι με ζαχαρίτσα, κι εγώ, το δίχως άλλο, θα ηρεμήσω. Θα συγκινηθώ μάλιστα ολόψυχα, έστω κι αν σίγουρα στη συνέχεια θα τρίζω τα δόντια στον εαυτό μου κι απ' την ντροπή μου θα υποφέρω από αϋπνίες για κάμποσους μήνες. Το συνηθίζω άλλωστε αυτό.

Προηγουμένως είπα ψέματα ότι ήμουν ένας μοχθηρός δημόσιος υπάλληλος. Από την κακία μου είπα ψέματα. Απλώς το γλεντούσα και με όσους υπέβαλλαν αιτήματα και με τον αξιωματικό, και στην ουσία ποτέ δεν μπόρεσα να γίνω κακός. Ανά πάσα στιγμή αναγνώριζα μέσα μου άπειρα στοιχεία που έρχονταν σε αντίθεση με αυτό. Ένιωθα να κοχλάζουν μέσα μου αυτά τα αντιφατικά στοιχεία. Ήξε-

ρα ότι σ' ολόκληρη τη ζωή μου αυτά τα στοιχεία κόχλαζαν μέσα μου και ζητούσαν να βγουν στην επιφάνεια, δεν τα άφηνα όμως εγώ, δεν τα άφηνα, επίτηδες δεν τα άφηνα να εξωτερικευτούν. Και εκείνα με τυραννούσαν τόσο που μ' έκαναν να ντρέπομαι. Μέχρι και σπασμοί με πιάνανε εξαιτίας τους, ώσπου στο τέλος τα βαρέθηκα, ω, πώς τα βαρέθηκα! Δεν νομίζετε όμως, κύριοι, ότι για κάποιον λόγο τώρα μετανιώ εδώ μπροστά σας, ότι, ποιος ξέρει γιατί, σας ζητώ συγγνώμη; Είμαι σίγουρος ότι αυτό νομίζετε. Ε, λοιπόν, σας διαβεβαιώ, κι αυτό να νομίζετε, εμένα το ίδιο μου κάνει...

Όχι μόνο κακός δεν υπήρξα, αλλά ούτε και κάτι άλλο μπόρεσα να γίνω: ούτε κακός, ούτε καλός, ούτε παλιάνθρωπος, ούτε τίμιος, ούτε ήρωας, ούτε έντομο. Τώρα πια τελειώνω τη ζωή μου στη γωνιά μου και κεντρίζω τον εαυτό μου με τη χαιρέκακη κι ολότελα ανώφελη παρηγοριά ότι ο έξυπνος άνθρωπος δεν θα μπορέσει να γίνει τίποτα σοβαρό, μονάχα ο βλάκας κάτι θα καταφέρει να γίνει. Μάλιστα, κύριοι, ο έξυπνος άνθρωπος του δέκατου ένατου αιώνα οφείλει και δεσμεύεται ηθικά να είναι κυρίως ένα άτομο δίχως χαρακτήρα, ενώ ο άνθρωπος με χαρακτήρα, ο άνθρωπος της δράσης, είναι το κατεξοχήν στενόμυαλο άτομο. Αυτή είναι η πεποίθηση που αποκόμισα στα σαράντα χρόνια της ζωής μου. Σαράντα χρόνια όμως είναι μια ολό-

κληρη ζωή. Είναι τα πιο βαθιά γεράματα. Είναι απρέπεια, είναι αίσχος, είναι ανήθικο να ζει κανείς μετά τα σαράντα! Ποιοι ζούνε μετά τα σαράντα; Απαντήστε μου ειλικρινά, έντιμα! Θα σας πω εγώ ποιοι ζουν: ζούνε οι βλάκες κι οι χαμένοι. Θα το πω κατάμουτρα σ' όλα αυτά τα γερόντια, σ' όλα τούτα τα αξιοσέβαστα γερόντια, σ' όλα τούτα τα παρ-φουμαρισμένα γερόντια με τους ασημένιους κροτάφους! Θα το πω κατάμουτρα σ' όλο τον κόσμο! Δικαιούμαι να μιλώ έτσι, γιατί εγώ ο ίδιος θα ζήσω ως τα εξήντα. Θα ζήσω ως τα εβδομήντα! Θα ζήσω ως τα ογδόντα! Ε, για σταθείτε! Αφήστε με να πάρω μιαν ανάσα...

Μη θαρρείτε, κύριοι, πως θέλω να σας κάνω να γελάσετε; Κι εδώ λάθος κάνετε. Δεν είμαι ο κεφάλτος άνθρωπος που εσείς νομίζετε ή ίσως νομίζετε πως είμαι. Αν όμως νευριάσατε μ' όλη αυτή τη φλυαρία (και το νιώθω κιόλας πως νευριάσατε) και σκέφτεστε να με ρωτήσετε ποιος ακριβώς είμαι, τότε κι εγώ θα σας απαντήσω: είμαι ένας υπάλληλος ογδόου βαθμού. Υπηρέτησα το δημόσιο για να βγάλω τον επιούσιο (γί' αυτό και μόνο), κι όταν πέρυσι κάποιος μακρινός συγγενής μου άφησε έξι χιλιάδες ρούβλια, τότε βγήκα αμέσως στη σύνταξη κι εγκαταστάθηκα στη γωνιά μου. Και παλιά σε τούτη τη γωνιά ζούσα, τώρα όμως σ' αυτή τη γωνιά εγκαταστάθηκα για τα καλά. Το δωμάτιό μου είναι

μες στη βρόμα, ελεεινό, στην άκρη της πόλης. Η υπηρέτριά μου είναι χωριάτισσα, γριά, κακιά από τη βλακεία της κι αναδίνει πάντα μια απαίσια οσμή. Μου λένε ότι το κλίμα της Πετρούπολης θα με βλάψει κι ότι με τα γλίσχρα μέσα που διαθέτω μου πέφτει πολύ ακριβή η ζωή στην Πετρούπολη. Όλα αυτά εγώ τα ξέρω, τα ξέρω καλύτερα απ' αυτούς τους πεπειραμένους και πάνσοφους συμβουλάτορες που κουνάνε πάνω κάτω τα κεφάλια τους. Αλλά εγώ θα μείνω στην Πετρούπολη. Δεν θα φύγω απ' την Πετρούπολη! Δεν θα φύγω γιατί... Ε, στο κάτω κάτω τι σημασία έχει είτε φύγω είτε δεν φύγω;

Για ποιο πράγμα όμως μπορεί να μιλήσει με τη μεγαλύτερη ευχαρίστηση ένας καθωσπρέπει άνθρωπος;

Απάντηση: Για τον εαυτό του.

Τότε λοιπόν θα μιλήσω κι εγώ για τον εαυτό μου.

Το υπόγειο

Ο Ντοστογιέφσκι γράφει *Το Υπόγειο* τον χειμώνα του 1863-64, σε μια εποχή κατά την οποία ταλαιπωρείται από κρίσεις επιληψίας και χρέη που οφείλονται στα τυχερά παιχνίδια.

Το μυθιστόρημα χωρίζεται σε δύο μέρη. Στο πρώτο εκτίθενται οι σκέψεις του ήρωα, ενός πρώην δημοσίου υπαλλήλου που ζει απομονωμένος στην Πετρούπολη, σε ένα θλιβερό και τρισάθλιο δωμάτιο. Συνεχώς κατακρίνει τους σύγχρονούς του και την κοινωνία της εποχής του, ενώ παρουσιάζεται ως κακός, ομολογώντας ότι το κάνει μόνο και μόνο για να καυχηθεί.

Στο δεύτερο μέρος ο ήρωας εξιστορεί κάποια συμβάντα από τη ζωή του, όπου είναι εμφανής η αποτυχία σε προσωπικό και επαγγελματικό επίπεδο. Το αποκορύφωμα των αφηγήσεων έρχεται με τη συνάντησή του με την εικοσάχρονη πόρνη Λίζα, την οποία συντρίβει ψυχολογικά, ενώ εκείνη στηρίζεται σ' αυτόν για τη σωτηρία της.

Το υπόγειο ήταν το πρώτο έργο του Ντοστογιέφσκι που διάβασε ο Φρίντριχ Νίτσε, ο οποίος, καταγοητευμένος, σημείωσε: «Ο Ντοστογιέφσκι είναι ο μόνος ψυχολόγος από τον οποίο έχω κάτι να μάθω...».

Ένα βαθύ και ανατρεπτικό ψυχολογικό δράμα, γεμάτο φιλοσοφικές ανησυχίες και υπαρξιακά ερωτήματα, που διερευνά τις σκοτεινές πτυχές της ανθρώπινης φύσης και τη σύγκρουση του ατόμου με την κοινωνία.

www.minoas.gr

9 786180 256994
ISBN 978-618-02-5699-4

ΚΩΔ. 31259